

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 10 februari 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om doms avkunnande vid rådhusrätt, dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 30 december 1937 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 36, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

med vissa bestämmelser om doms avkunnande vid rådhusrätt.

Härigenom förordnas som följer:

När mål å rådhusrätts sammanträde blivit fört till slut, skall dom avkunnas innan sammanträdet ändas. Möter hinder härför i anseende till målets beskaffenhet, må med domens avkunnande anstå, dock ej längre än tre veckor från det handläggningen avslutades, där ej synnerliga skäl till annat föranleda. Då dom ej genast avkunnas, skall vid målets handläggning tillkännagivas när sådant kommer att ske.

Vad nu är sagt om anstånd med doms avkunnande gäller icke mål angående häktad eller andra slag av mål för vilka särskild skyndsamhet är föreskriven eller eljest skall iakttagas.

Om tiden då dom skall skriftligen utgivas gälle vad Konungen därom stadgar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1938, då förordningen den 30 oktober 1866 angående förändring i föreskrifterna rörande sättet för doms eller utslags utgivande i rådstuvurätt skall upphöra att gälla.

I samband med ovannämnda proposition har utskottet till behandling förehått en inom första kammaren av herr Ewerlöf m. fl. väckt motion, nr 168, i vilken föreslagits, att riksdagen måtte besluta att den i lagförslaget upptagna tidsbestämmelsen tre veckor skall utbytas mot fyra veckor.

I fråga om de skäl som ligga till grund för det genom propositionen framlagda lagförslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen. Beträffande motiveringen till motionärernas hemställan hänvisas till motionen.

Bestämmelserna rörande doms avkunnande vid rådhusrätt äro meddelade i förordningen den 30 oktober 1866 (nr 61 s. 3) angående förändring i föreskrifterna rörande sättet för doms eller utslags utgivande i rådstuvurätt. Enligt nämnda förordning skall rådhusrätt genast, efter det saken blivit utförd eller invändning överlämnats till rättens prövning, antingen avsäga dom eller utslag eller ock tillkännagiva viss tid därför. Någon tidsbegränsning för uppskov med domens avkunnande vid rådhusrätt finnes icke. Angivna bestämmelser äga emellertid icke tillämpning å mål angående häktad. Av grunderna till stadgandena i lagen den 2 juni 1922 (nr 214) om tiden för företagande av rannsaking med häktad följer nämligen, att utslag i dylikt mål skall meddelas snarast möjligt efter det målet överlämnats till rättens prövning.

I fråga om häradsrätt gälla andra bestämmelser i nu berörda hänseende. Sålunda stadgas i 5 § lagen den 8 mars 1935 (nr 60) med vissa bestämmelser om häradssting att, när mål blivit fört till slut å allmänt sammanträde, skall dom avkunnas innan sammanträdet ändas. Möter hinder härför i anseende till målets beskaffenhet, må dom avkunnas å senare allmänt sammanträde under tinget eller, om det ej kan ske, å särskilt sammanträde som i sådant fall skall hållas snarast möjligt samt senast den 20 juli för vårtinget och senast den 31 december för hösttinget. Där ej synnerliga skäl till annat föranleda, må dock med avkunnande av dom ej anstå till senare allmänt sammanträde än sådant som infaller i fjärde veckan efter den under vilken handläggningen avslutades eller, om allmänt sammanträde ej då hålles, näst därefter infallande allmänna sammanträde under tinget. Ifrågavarande bestämmelser gälla icke mål angående häktad eller andra slag av mål, för vilka särskild skyndsamhet är föreskriven eller eljest skall iakttagas.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 mars 1935 ifrågasatte riksdagens justitieombudsman, huruvida icke ändrade bestämmelser rörande doms avkunnande vid rådhusrätt borde meddelas.

I anledning av justitieombudsmannens framställning utarbetades inom justitiedepartementet en promemoria i ämnet jämte utkast till lag med vissa bestämmelser om doms avkunnande vid rådhusrätt (justitiedepartementets promemorior 1935:4). I promemorian uttalades att närmare bestämmelser torde böra meddelas angående tiden för doms avkunnande vid rådhusrätt på sätt redan skett i fråga om häradsrätterna. De för sistnämnda domstolar i 5 § lagen med vissa bestämmelser om häradssting givna stadgandena syntes därvid i huvudsak kunna tagas till förebild. Huvudregeln borde sålunda enligt promemorian vara att rådhusrätt skulle meddela dom å det sammanträde vid vilket målet erhållit sin sista handläggning. Då denna regel icke rimligen kunde upprätthållas beträffande mål av synnerligen vidlyftig beskaffenhet eller av mera komplicerad natur borde i dylika fall, såsom jämväl stadgats beträffande häradsrätt, med domens avkunnande kunna anstå till ett senare sammanträde. Med hänsyn till arbetsförhållandena inom rådhusrätterna syntes emellertid en något kortare tidsbegränsning

än för häradsrätterna kunna ifrågakomma. I överensstämmelse härmed upptogs i lagutkastet ett stadgande av innehåll att, om i anseende till målets beskaffenhet hinder mötte mot domens avkunnande vid det sammanträde då målet överlämnades, finge med domsavkunnandet anstå, dock ej längre än tre veckor från det handläggningen avslutades, där ej synnerliga skäl till annat föranledde.

I likhet med vad redan gäller enligt den nuvarande förordningen i ämnet skulle rådhusrätt, då dom ej avkunnades genast efter målets överlämnande till rättens prövning, tillkännagiva när domen komme att givas.

De föreslagna bestämmelserna om anstånd med doms avkunnande skulle ej gälla mål angående häktad eller andra slag av mål för vilka särskild skyndsamhet vore föreskriven eller eljest skulle iakttagas. Såsom exempel på mål av sistnämnda slag anfördes i promemorian mål som avses i 6 § lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga samt mål angående egendomsavträde enligt konkurslagen.

Beträffande tiden då dom skulle skriftligen utgivas skulle enligt lagutkastet gälla vad Konungen därom stadgade. I promemorian hänvisades härutinnan till bestämmelserna i § 16 förordningen den 7 december 1883 (nr 64) angående expeditiöslösen.

Över promemorian jämte lagutkastet avgåvos efter remiss utlåtanden av Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge ävensom samtliga rådhusrätter. Därjämte hava föreningen Sveriges stadsdomare och Sveriges advokatsamfund inkommit med yttranden.

Förslaget remitterades härefter till lagrådet, därvid föredragande *departementschefen* anförde bland annat:

»Såsom förut nämnts finnas icke för rådhusrätts vidkommande några bestämmelser, motsvarande dem som gälla för häradsrätt, rörande skyldighet att inom viss tid avkunna dom i ett slutbehandlat mål. Frånvaron av dylika bestämmelser synes icke stå i överensstämmelse med god processordning och torde jämväl, såsom av justitieombudsmannens förut återgivna skrivelse framgår, vara ägnad att medföra olägenheter. En reglering av rådhusrätts skyldighet i berörda hänseende synes därför böra komma till stånd. Här emot har det övervägande antalet av de i ärendet hörda myndigheterna ej heller haft något att erinra.

Bestämmelserna i ämnet torde böra givas det innehåll som framgår av det remitterade lagutkastet. I ett antal yttranden har förordats en utsträckning av den i utkastet föreslagna anståndstiden av tre veckor. Tillräckliga skäl synas emellertid icke föreligga för en sådan ändring av utkastet.

I lagutkastet har såsom hinder för doms avkunnande å det sammanträde då handläggningen slutförts angivits 'målets beskaffenhet'. Det i departementspromemorian gjorda uttalandet att fråga här skulle vara om mål av synnerligen vidlyftig beskaffenhet eller av mera komplicerad natur synes emellertid innebära en alltför sträng tolkning. Stadgandet torde böra tolkas som avseende svåra eller vidlyftiga mål överhuvud taget.»

Lagrådet yttrade bland annat följande:

»Förevarande lagförslag har i stort sett utformats efter förebild av 5 § i lagen den 8 mars 1935 med vissa bestämmelser om häradsting. Under det att sistnämnda stadgande för vanliga fall utgår från att anstånd med doms avkunnande, då den ej kan givas vid det allmänna sammanträde vid vilket målet slutförts, icke bör överskrida fyra veckor, har emellertid motsvarande tidrymd här satts till tre veckor från det handläggningen avslutades. Såsom skäl härför har anförts att med hänsyn till arbetsförhållandena inom rådstuvurätterna en något kortare tidsbegränsning än för häradsrätterna syns kunna ifrågakomma. Även om iakttagandet av den sålunda angivna tiden vid ett stort antal mindre och medelstora rådstuvurätter icke lär väcka svårigheter, kan det sättas i fråga huruvida detta är fallet jämväl med de större rådstuvurätterna, där förhållandena äro mera jämförliga med de vid häradsrätterna rådande. Vad Svea hovrätt och vissa större rådstuvurätter i ärendet anført synes visa att arbetsförhållandena vid dessa rådstuvurätter knappast i sig själva äro sådana att för dem en kortare anståndstid än för häradsrätterna är motiverad. Med anståndstidens normala begränsning till fyra veckor torde också i huvudsak reformens syfte vinnas, varemot — under nuvarande rättegångsordning — vid en snävare begränsning fara kan föreligga att det för exceptionella förhållanden avsedda undantaget komme att åberopas i sådan utsträckning att detta syfte kan äventyras. Lagrådet hemställer därför att tidsbestämmelsen tre veckor utbytes mot fyra veckor.»

Departementschefen förklarade att han funne sig icke böra biträda lagrådets hemställan om utsträckning av anståndstiden från tre till fyra veckor. Departementschefen tillade att, därest vid vissa större rådhusrätter svårigheter skulle möta att iakttaga förslagets tidsbestämmelse, dessa svårigheter torde kunna undanröjas genom förändringar i organisatoriskt hänseende.

Utskottet. Förevarande lagförslag innehåller bestämmelser för rådhusrätt rörande skyldighet att inom viss tid avkunna dom i slutbehandlat mål. Bestämmelserna motsvara i stort sett dem som infördes för häradsrätterna genom 1935 års lag om häradsting. Även enligt det nu ifrågavarande lagförslaget är huvudregeln, att när mål å sammanträde blivit fört till slut, dom skall avkunnas innan sammanträdet ändas. Betydelsen av en sådan regel ligger, såsom framhölls av föredragande departementschefen i 1935 års proposition angående häradsting, icke minst däri att rättens ordförande härigenom föränledes att noggrannare bereda sig till varje måls handläggning. Detta är i sin tur ägnat att befrämja en ändamålsenlig processledning och därmed jämväl en koncentration av förhandlingen i målet samt på grund av den bättre handläggningen större trygghet för en materiellt riktig dom. Vad beträffar rådhusrätt är att märka att en regel av nyssnämnt innehåll tvingar jämväl bisittarna i rätten att på ett tidigt stadium sätta sig in i de faktiska omständigheterna i målet och dessas rättsliga bedömande samt därefter med uppmärksamhet följa handläggningen fram till målets överlämnande till dom. Domstolen bör på grund härav vid sistnämnda tidpunkt vara i stånd att besluta dom med friskt minne av vad i målet

förevarit. En tillämpning av regeln förutsätter att rådhusrätten icke vid de olika rättegångstillfällena i målet har olika sammansättning. Bestämmelsen är därför också ägnad att motverka förändringar i domstolens sammansättning, där de icke påkallas av verkligt laga förfall för någon ledamot.

Regeln att dom skall avkunnas innan sammanträdet ändas kan av lätt insedda skäl icke upprätthållas undantagslöst. I lagförslaget har också stadgats, att om hinder för doms avkunnande i berörda ordning möter i anseende till målets beskaffenhet, med domens avkunnande må anstå, dock ej längre än tre veckor från det handläggningen avslutades, där ej synnerliga skäl till annat föranleda. Enligt motiven får på grund av detta stadgande anstånd med doms avkunnande äga rum endast i svåra eller vidlyftiga mål. Ha rådhusrättens medlemmar haft möjlighet att före sista rättegångstillfället penetrera rätts- och sakfrågan i målet, och försvåras icke bedömandet genom det nya material som då tillkommer, bör anstånd icke ifrågakomma. För häradsrätt är anståndstiden enligt 1935 års lag bestämd till fyra veckor. I den med anledning av nu förevarande proposition väckta motionen har föreslagits att anståndstiden för rådhusrätt måtte, i enlighet med därom av lagrådet gjord hemställan, utsträckas till samma längd som sålunda är föreskriven för häradsrätt.

Jämväl då det gäller bestämmandet av anståndstidens längd finner utskottet att synpunkter, liknande de av utskottet ovan anförda, böra anläggas. Frågan bör alltså enligt utskottets förmenande bedömas icke blott med hänsyn till den större snabbhet i målens avgörande som skulle uppnås genom förslaget utan även och särskilt med hänsyn till den inverkan anståndstidens större eller mindre längd kan antagas komma att utöva på rättegången överhuvud. Då, såsom ovan framhållits, med hänsyn till anståndstidens inverkan på själva förfarandet och prövningens tillförlitlighet det önskemål måste uppställas, att dom faller så snart som möjligt efter handläggningens avslutande, är redan en så lång anståndstid som tre veckor ägnad att väcka vissa betänkligheter. I avvidan på rättegångsreformen, vilken kommer att medföra bättre förutsättningar för ett omedelbart och koncentrerat förfarande, torde man emellertid nu böra stanna vid propositionens standpunkt. Under alla förhållanden vill utskottet avstyrka det i motionen framförda yrkandet om en förlängning av anståndstiden. Att vid häradsrätt i motsvarande fall medgivits en anståndstid av fyra veckor sammanhänger med det förhållandet att vid häradsrätt samma nämnd ej brukar tjänstgöra oftare än var fjärde vecka, och bestämmelsen saknar därför betydelse för fixerandet av lämplig anståndstid vid rådhusrätt. Motionens motivering för längre anståndstid synes för övrigt bygga på den nuvarande arbetsmetoden vid de större rådhusrätterna, enligt vilken bisittarna ofta uppskjuta att på allvar intränga i målet tills protokollet för sista rättegångstillfället uppsatts. När departementschefen uttalar att de svårigheter, som vid dessa rådhusrätter kunde möta att iakttaga förslagets tidsbestämmelse, torde kunna undanröjas genom förändringar i organisatoriskt hänseende, lärer därmed främst ha åsyftats att rådhusrätterna böra ordna sin tjänstgöring så, att ändring av rättens sammansättning under ett och samma måls handläggning och avgörande i regel ej

kommer att äga rum. Detta är i fråga om häradsnämnds tjänstgöring stadgat i lag (av den 13 maj 1932). Beträffande rådhusrätt synes en liknande bestämmelse böra införas i arbetsordningarna för de rådhusrätter som arbeta på mera än en avdelning.

Den av Kungl. Maj:t föreslagna lagen fyller enligt vad ovan framhållits icke allenast ett befogat ordningskrav utan är även i viss mån ägnad att för rådhusrätternas vidkommande främja en handläggning av målen i enlighet med muntlighetens och omedelbarhetens grundsatser och därigenom skapa förutsättningar för målens tillförlitligare bedömande samt underlätta övergången till en ny processordning. På grund härav och med hänsyn till vad i övrigt ovan anförts, får utskottet hemställa,

A) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallå; samt

B) att den i ämnet väckta motionen, nr I:168 av herr Ewerlöf m. fl., måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under A).

Stockholm den 10 februari 1938.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Karl Emil Johanson**, *Wagnsson*, *Ewerlöf**, *Gärde*, *Englund**, *Verner Andersson* och *Karl Johan Olsson*;

från andra kammaren: herrar *Bergquist*, *Lindqvist* och *Hedlund* i Östersund, fru *Östlund* samt herrar *Ryberg*, *Olsson* i Mellurud, *Larsson* i Hede* och *Olsson* i Rimforsa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Ewerlöf* och *Bergquist*, vilka ansett att utskottet i enlighet med lagrådets hemställan bort föreslå,

att riksdagen, med förklarande att riksdagen funnit viss ändring böra i Kungl. Maj:ts förslag vidtagas, måtte för sin del antaga följande förslag till

L a g

med vissa bestämmelser om doms avkunnande vid rådhusrätt.

Härigenom förordnas som följer:

När mål å rådhusrätts sammanträde blivit fört till slut, skall dom avkunnas innan sammanträdet ändas. Möter hinder härför i anseende till målets beskaffenhet, må med domens avkunnande anstå, dock ej längre än *fyra* veckor från det handläggningen avslutades, där ej synnerliga skäl till annat föranleda. Då dom ej genast avkunnas, skall vid målets handläggning tillkännagivas när sådant kommer att ske.

Vad nu är sagt om anstånd med doms avkunnande gäller icke mål angående häktad eller andra slag av mål för vilka särskild skyndsamhet är föreskriven eller eljest skall iakttagas.

Om tiden då dom skall skriftligen utgivas gälle vad Konungen därom stadgar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1938, då förordningen den 30 oktober 1866 angående förändring i föreskrifterna rörande sättet för doms eller utslags utgivande i rådstuvurätt skall upphöra att gälla.
